

دکتر رضا زمر دیان

تطبیق فونولوژی بر لهجه قاین

ب - مصوت ها

۱- ۲۳ . مصوت آ a

هویت فونولوژی این فونم از سنجش های زیر بدست می آید:

۱- ā/a : خش xaš «مادرزَن ، مادرشوهر» - خاش xāš «خاش (شهری در

استان بلوچستان) ، نف naf «نفت» - ناف nāf «ناف» ، چش čaš «چشم» -

چاش čaš «نهار» م mā «من» - mā «مادر» - کار kār «کار» -

«کار» ، باک bak «قورباغه» - باک bāk «باک»

۲- ä/a : خر xar «خواهر (هنگامی که اضافه شده باشد مانند xar Häsa =

خواهر حسن)» - خر xār «خر» ، فله fälä «آغوز» - فله falä «فله» ،

م mā «مادر» - مامه māmā «عمه در زبان کودکان» ، نānā «غذای

آبکی در زبان کودکان» - نه nänä «مادر» ، م mā «من (ضمیر شخصی)» مه mā

«من (واحد وزن)» کشته košta «کشتن» - کشته košta «کشته» ، شته ōšta

«شتن» - ōšta «شته شده» .

این فونم در لهجه قاین مصوتی پیشین و باز است و تلفظ آن شبیه بمصوت a (پشین)

زبان فرانسوی است : amour «عشق» Par «بوسيله» ، chat «گربه»

۱- ۲۴ . فونم آ \bar{a}

شناسائی فونولوژی این فونم از مقایسه با فونم \bar{a} (۱-۲۳) و سنجش های زیر

نتیجه میشود :

۱- $\bar{a}/\bar{ä}$: خار $\bar{x}\bar{a}r$ «خار» - خر $\bar{x}\bar{a}r$ «خر» ، الاغ ، بال $\bar{b}\bar{a}l$ «بال» - بل

$\bar{b}\bar{a}l$ «جفت» ، مانند ، شال $\bar{s}\bar{a}l$ «شال» - شل $\bar{s}\bar{a}l$ «شل» ، شاخ $\bar{s}\bar{a}x$ «شاخ» -

شخ $\bar{s}\bar{a}x$ «سخت (خاک وزمین)» ، گرما $\bar{g}\bar{a}r\bar{m}\bar{a}$ «گرما» - گرمه $\bar{g}\bar{a}r\bar{m}\bar{a}$ «نوعی

خر بزه» .

این فونم در لهجه قاین مصوتی پسین و باز است و بمانند آ فارسی ادبی کلمات

باد و شاد تلفظ میشود .

۱- ۲۵ . فونم $\bar{ä}$

شناسائی فونولوژی این فونم از مقایسه با فونم های آ \bar{a} (۱-۲۳) و آ \bar{a} (۱-۲۴)

و هم چنین برخی سنجش های زیر بدست می آید :

۱- $\bar{e}/\bar{ä}$: سه $\bar{s}\bar{e}$ «سه ۳» - سه $\bar{s}\bar{e}$ «مخزنی از گل یا فلز است که در آن غلات

را نگهداری میکنند» ، کش $\bar{k}\bar{ä}š$ «کش» - کش $\bar{k}\bar{e}š$ «کشت» ، سر $\bar{s}\bar{ä}r$ «سر» -

سر $\bar{s}\bar{e}r$ «سیر (واحد وزن)» این فونم در لهجه قاین مصوتی نسبتاً باز است ولی مخرج

آن کمی عقب تر از مخرج آ \bar{a} است و مانند فارسی ادبی کلمات بدو سر تلفظ میشود.

۱- ۲۶ . فونم $\bar{ä}$

شناسائی فونولوژی این فونم از سنجش های زیر بدست می آید :

۱- $\bar{ä}/\bar{ä}$: کاهدان $\bar{k}\bar{ä}d\bar{u}$ - کدو $\bar{k}\bar{ä}d\bar{u}$ ، پهلوی $\bar{P}\bar{ä}l\bar{u}$ - $\bar{P}\bar{ä}l\bar{u}$

«سدها» .

این فونم در لهجه قاین مصوتی بلند است ولی از سایر خصوصیات مانند فونم ä است .

۱- ۲۷ . فونم e

شناسائی فونولوژی این فونم از مقایسه با فونم ä (۱-۲۵) و سنجشهای زیر

بدست میآید :

۱- i/e : سر ser («سیر/واحد وزن») - سیر sir «سیر»، خش xes «خشت»

- خیش xis «خویش»، کش kes «کشت»، کیش kis «شال سر» .

این فونم در لهجه قاین مصوتی پیشین و متوسط است و مانند فارسی ادبی

تلفظ میشود .

۱- ۲۸ . فونم ē

شناسائی فونولوژی این فونم از سنجشهای زیر حاصل میشود : mērā «مهری

(نام)» - merā «میرود»، čerā «چراغ»، čerā «چرا»، medi «مهدی» -

(va)medi «میدهی» .

این فونم در لهجه قاین مصوتی بلند است و از سایر خصوصیات مانند مصوت e

میباشد .

۱- ۲۹ فونم ای i

شناسائی فونولوژی این فونم از مقایسه با فونم e (۱-۲۷) نتیجه میشود .

این فونم در لهجه قاین مصوتی بسته و پیشین است و همانند ای |i| فارسی ادبی

تلفظ میشود .

۱-۳۰ فونم او u

شناسائی فونولوژی این فونم از سنجشهای زیر بدست میآید:

۱- o/u : خول xul «دودکش» - خل xol «آتشی که در حال خاکستر شدن

است ، آتش مخلوط با خاکستر» ، شوم sum^y «شوم» - شم om^y «شام - پلو» بور bur

«بور» ، بر bor «گله» ، لوک luk «لوك» - لك lok «تکه» ، قطعه» ، نو tu «تار(مقابل

بود)» - تو to «نو» ، خو xu «خون» ، خو xo «خود» .

این فونم در لهجه قاین مصوتی پسین و بسته است و مانند او /u/ فارسی ادبی

تلفظ میشود .

۱-۳۱ فونم - o

شناسائی فونولوژی این فونم از مقایسه با فونم u (۱-۳۰) و سنجشهای زیر بدست

میآید :

۱- o/o : تو to «نو» ، تو to «تاب» ، تو to «توب» ، تو to «مدفوع» - گو go «گاو» ،

خو xo «خود» - خو xo «خواب» ، علوم انسانی

این فونم در لهجه قاین مصوتی پسین و متوسط است و مانند /o/ فارسی ادبی

تلفظ میشود .

۱-۳۲ فونم - ō

شناسائی فونولوژی این فونم از سنجشهای زیر بدست میآید:

۱- Kōnā: o/ō - «کهنه» - (mo) Konä «میکند» ، mōr «مهر» - (Kä) mor

«دیرکشت» ، (t)ōfä «تحفه» (x)ofä «سرفه» .

۱-۳۳ فونم - ō

شناسائی فونولوژی این فونم از سنجش با فونم o (۱-۳۱) و مقایسه‌های زیر

بدست می‌آید :

۱ - au/ō : گو «gō» - گو «gau» گاوان ، الو «älō» الو ، شعله «

الو «älau» شعله‌ها ، اشتو «estō» شتاب - اشتو «estau» چگونه ، چطور .

این فونم در لهجه قاین مصوتی مرکب است و مانند ō فارسی ادبی در کلمات نو

وجو تلفظ میشود .

۱ - ۳۴ فونم au

شناسائی فونولوژی این فونم از مقایسه با فونم ō (۱-۳۳) نتیجه میشود .

این فونم در لهجه قاینی مصوتی مرکب است و نظیر مصوت مرکب au انگلیسی down

« پرز ، پرزم » تلفظ میشود .

۱ - ۳۵ فونم ê

شناسائی فونولوژی این فونم از سنجش‌های زیر بدست می‌آید :

۱ - ê : ai/ê « خوب » - « ain » حراف (ع)، ری «rê» (شهری) -

rai « روانه ، گسیل » ، وی «vê» (در مورد آرد) ، وی «vai» باو .

این فونم در لهجه قاینی مصوتی مرکب است و مانند مصوت مرکب ای فارسی

ادبی کلمات نی ومی تلفظ میشود .

۱۰ - ۳۶ فونم ai

شناسائی فونولوژی این فونم از مقایسه با فونم ê (۱-۳۵) بدست می‌آید .

این فونم در لهجه قاینی مصوتی مرکب است و مانند ai انگلیسی کلمه Write

« نوشتن » تلفظ میشود .

۲ - طبقه بندی فونم‌ها :

۲ - ۱ صامت‌ها .

صامت‌های لهجه قاینی را میتوان بصورت زیر مرتب کرد .

۱ - صامت‌های بی آوا : پ ، ف ، ت ، س ، ش ، خ ، ج ، ک ، ع ، ه

۲ - صامت‌های آوایی : ب ، و ، د ، ز ، ق ، ج ، گ

۳ - صامت‌های خیشومی (تودماغی) : م ، ن

۴ - صامت کناری : ل

۵ - صامت تکریری : ر

۶ - نیمه مصوت : ی

یک نوع طبقه بندی دیگر هم میشود از صامت‌های لهجه قاینی کرد :

۱ - صامت‌های لبی : پ ، ب ، م

۲ - صامت‌های لب و دندانانی : ف ، و ، ت ، فرسختی

۳ - صامت‌های دندانانی : ن ، د ، م ، ل ، ر

۴ - صامت‌های صغیری : س ، ز

۵ - صامت نفشی : ش

۶ - صامت‌های پیش کامی : ج ، چ

۷ - صامت میان کامی : ی

۸ - صامت‌های پس کامی : ک ، گ

۹ - صامت‌های ملازی : خ ، ق

۱۰ - صامت‌های گلوئی : ه ، ه

اینک صامت‌های فوق را در جدولی که معرف سلسله صامت‌های لهجه قاینی است

مرتب میکنیم.

(۱) سلسله صامت‌های لهجه قاین

کلونی	لب و دندان‌انی	دندان‌انی صغیری	تفشی	پیش کامی	پس کامی	ملازی
ا	پ	ت		ج	ک	
ا	ب	د		ج	ک	
سایشی بی‌آوا	ف	س	ش			خ
سایشی آوایی	و	ز	-			ق
خیشومی	م	ن				

(۲)

ر ل ی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

۲-۲ مصوتها .

مصوت‌های لهجه قاین را می‌توان سه بخش کرد از این قرار : مصوت‌های ساده ،

مصوت‌های بلند و مصوت‌های مرکب .

مصوت‌های ساده بنوبه خود بر حسب اندازه تنگی و گشادی دهان دارای درجات

زیر میباشند :

۱ - u , i

۲ - o , e

۱ - Système

۲ - صامت‌هایی که بیرون از دوخط عمودی و افقی قرار گرفته‌اند خارج از سلسله هستند .

- ۳ ä

- ۴ a

- ۵ â

۲-۳ سلسله مصوت‌های اهجته قاین

مصوت‌های ساده لهجه قاینی را بر حسب درجه باز و بستگی آن مرتب میکنیم
 باین ترتیب که مصوت‌های پیشین را در طرف راست و مصوت‌های پسین را در طرف چپ
 جای میدهم بطوری که مصوت‌هایی که دارای اندازه واحدی میباشند در روی خطی
 افقی قرار گیرند. در مورد مصوت‌های بلند و مصوت‌های مرکب نیز بهین ترتیب عمل
 خواهد شد.

سلسله مصوت‌های ساده سلسله مصوت‌های بلند سلسله مصوت‌های مرکب

ê ô ē ō i u

ai au ā e o

ä

a

â